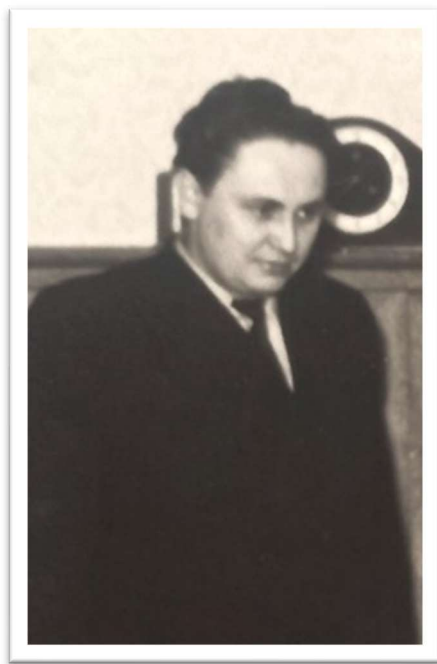

ALFRED GRUSZCZYŃSKI

* 1929

O Alfredzie Gruszczyńskim, nauczycielu języka polskiego w szczycieńskim Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w latach 1953–1958, wiadomo niewiele. Tylko dzięki jednemu z zachowanych w archiwum kadrowym LO dokumentów dało się ustalić, że urodził się w 1929 roku i że był synem Leona. Inne z kolei zapisy kierują naszą uwagę ku Poznaniowi, co z kolei podpowiada, że Alfred Gruszczyński mógł być absolwentem Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu – rocznik 1950¹: miałby wtedy 21 lat. Mógłby wówczas podjąć studia, co zapewne uczynił, skoro to nazwisko znalazło się wśród studentów polonistyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie; wątpię, byśmy mieli do czynienia ze zbieżnością osób. Edukację w WSP zakończył pomyślnie w 1953 roku. Po studiach został skierowany do pracy od 15 sierpnia 1953 jako nauczyciel języka polskiego w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Szczytnie. Pracował tutaj do 31 sierpnia 1958 roku, po czym na własną prośbę przeniósł się od 1 września 1958 do jednej

¹ Zob. *My z „Marcinka”*. Stowarzyszenie Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; <https://myzmarcinka.pl/absolwenci/lista-absolwentow/> (27 III 2024). Na liście absolwentów znajdują się również inni Gruszczyńscy Józef (1948), Walerian i Lech (1949). Być może byli spokrewnieni z Alfredem Gruszczyńskim (1950).

z poznańskich szkół podstawowych. Na tym fakcie ślad kadrowy po Profesorze Gruszczyńskim się urywa; ale nie do końca.

Zatrudnienie Alfreda Gruszczyńskiego w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Szczytnie od strony formalnej wyglądało nietypowo z powodu działania prawa wstecz. 10 września 1953 roku Antoni Bąk (1910–1995), ówczesny kierownik oddziału Wydziału Oświaty Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie wysłał do dyrektorki LOdP pismo (sygn. O-II-9d/81/53), w którym informował, że „z dniem 15 sierpnia 1953 r. skierowuje do pracy w tamt.[ejszym]² Liceum w charakterze nauczyciela ob. Gruszczyńskiego Alfreda, absolwenta Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Z zainteresowanym należy spisać umowę o pracę od dnia 15 sierpnia 1953 r. do odwołania z uposażeniem w/g 4 grupy i nadesłać ją odwrotnie do zatwierdzenia tut.[ejszemu] Wydziałowi Oświaty – tak, by wymieniony nauczyciel po zgłoszeniu się do pracy mógł otrzymać uposażenie służbowe”.

Zgodnie z poleceniem z olsztyńskiego Wydziału Oświaty, które wpłynęło do szkoły 15 września 1953 roku (ldz. 201/53), pierwsza umowa o zatrudnienie Alfreda Gruszczyńskiego w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Szczytnie została podpisana z nim jako nauczycielem kontraktowym 16 września 1953 przez dyrektorkę placówki, Zofię Śnieżko-Błocką (1907–1969). Ale umowa ta obejmowała czas nie od 15 sierpnia 1953 do odwołania, jak żądało kuratorium, lecz do 30 września 1953. W jej ramach Gruszczyński miał nauczać języka polskiego w pełnym wymiarze, tj. 21 godzin tygodniowo. Umowa, jak wszystkie w tamtym okresie, podlegała zatwierdzeniu przez Wydział Oświaty PWRN w Olsztynie. Zatwierdzenie to nastąpiło, co poświadcza pismo Antoniego Bąka (sygn. O-II-9d/81/53) z 2 października 1953 roku.

Jest i inna umowa, chronologicznie młodsza, z 1 października 1954 roku (sygn. 317/54). Została zawarta na czas od 1 października 1954 do 31 sierpnia 1955 roku. Alfred Gruszczyński miał nauczać języka polskiego w wymiarze 8 godzin tygodniowo. W umowie podano grupę uposażenia (IV) oraz stawkę wynagrodzenia miesięcznego (610 zł). Umowa podlegała zatwierdzeniu przez władze oświatowe w Olsztynie. Co dziwne, z WO PWRN w Olsztynie nadesłano do szczycieńskiego liceum pismo z dnia 19 lutego 1955 roku (sygn. O-II-9d/151/54), podpisane przez H. Kornaszewskiego, kierownika oddziału, z którego wynikało, że władze oświatowe zatwierdziły tę umowę, lecz na krótszy okres, bo do 31 lipca 1955. Decyzję tę otrzymała Zofia Śnieżko-Błocka 28 lutego 1955 roku (ldz. 53/55).

Tę rozbieżność w czasie zatrudnienia Alfreda Gruszczyńskiego da się połączyć z kolejnym pismem z WO PWRN w Olsztynie (bez daty, sygn. O-II-11a/56/55), w którym T. Szejnert, kierownik Wydziału Oświaty, zawiadamiał, że przenosi „Obywatela [Gruszczyńskiego] z dniem 16 sierpnia 1955 r. ze względów organiza-

² Uzupełnienia w nawiasach kwadratowych pochodzą ode mnie – G.O.

cyjnych na stanowisko nauczyciela do Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Szczytnie". Wcześniej polonista był zakwalifikowany jako nauczyciel „łączny”: szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego; teraz nastąpiło strukturalne rozdzielenie stanowisk.

W archiwum szczycieńskiego LO zachowało się zaświadczenie wystawione przez prof. mgra L. Rajewskiego, dziekana Wydziału Zaocznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie, 15 czerwca 1955 roku, w którym władze uczelni potwierdzają, że „Ob. Gruszczyński Alfred wezwany został na sesję zaoczną letnią na czas od 1 lipca do 5 sierpnia 1955 r.". Zaświadczenie to wydano w celu przedstawienia w zakładzie pracy i powołano się na stosowne przepisy prawne. Wspominam o tym dokumencie przede wszystkim dlatego, że koresponduje on z innym zaświadczeniem, późniejszym o miesiąc, bo z 14 lipca 1955 roku, które sporządził Wojskowy Komendant Rejonowy w Szczytnie. Pismo dotyczyło powołania Alfreda Gruszczyńskiego do odbycia ćwiczeń wojskowych w okresie od 4 lipca do 2 października 1955, a więc częściowo w tym samym czasie, gdy polonista uczestniczył już w sesji letniej w WSP w Warszawie, i wypłacenia przysługującego mu wynagrodzenia z funduszu szkoły. A jeśli tak, w 1955 roku Alfred Gruszczyński musiał już być studentem pierwszego roku studiów magisterskich, skoro latem 1955 został wezwany na sesję letnią. Możemy jedynie założyć, że kontynuował w Warszawie studia polonistyczne.

W archiwum szczycieńskiego LO są jeszcze trzy dokumenty dotyczące jednej sprawy, mianowicie przeniesienia Alfreda Gruszczyńskiego na własną prośbę z LOdP do szkoły podstawowej w Poznaniu. Dalszą korespondencję zainicjowało pismo Huberta Kiena (1900–1974), kierownika Wydziału Oświaty PRN m. Poznania z 30 maja 1958 roku (sygn. O II-2d/180/58), w którym informował on zainteresowanego, że przenosi go na stanowisko nauczyciela szkoły podstawowej w Poznaniu. Niestety, w piśmie nie uściślono, o którą szkołę podstawową chodzi. Decyzja Kiena trafiła do olsztyńskiego Wydziału Oświaty PWRN, które z kolei 21 czerwca 1958 roku sformułowało pismo (sygn. IIO-10/25/2/58) do dyrektorki LOdP w Szczytnie. A. Cetnarski, pełniący wtedy obowiązki kierownika Oddziału, prosił, aby Zofia Śnieżko-Błocka przekazała Alfredowi Gruszczyńskiemu dekret przeniesienia go do nowego miejsca pracy. Była to reakcja olsztyńskiego Wydziału Oświaty na pismo z 23 kwietnia 1958 roku (nr 38/58) dotyczące zapewne kwestii zmiany miejsca pracy szczycieńskiego polonisty. W tym samym czasie tenże A. Cetnarski zawiadomił zainteresowanego oddzielnym pismem (bez daty, sygn. OII-10/25/3/58) o jego przeniesieniu od 1 września 1958 do szkoły podstawowej w Poznaniu i zwolnieniu z dotychczasowych obowiązków z dniem 31 sierpnia 1958. Decyzję tę Alfred Gruszczyński otrzymał 27 czerwca 1958 roku.

Ale zanim nastąpiło przeniesienie, również A. Cetnarski pismem z 7 maja 1958 (sygn. OII-13a/50/58), udzielił „Obywatelowi [Gruszczyńskiemu] urlopu płatnego w celu przygotowania się do egzaminów rocznych na Wydziale Zaocznym

Uniwersytetu Warszawskiego na okres od dnia 5 maja do dnia 18 maja 1958 r.". Decyzja ta potwierdza fakt bycia Alfreda Gruszczyńskiego studentem Uniwersytetu Warszawskiego w roku akademickim 1957/1958.

Intrygująca jest zagadka decyzji szczycieńskiego polonisty o przeniesieniu się do Poznania. Praca w szkole podstawowej nie oznaczała przecież awansu zawodowego. Dzisiaj nie da się już z całkowitą pewnością wyjaśnić tej kwestii. Jest jednak pewien trop. Otóż na zdjęciu przedstawiającym uczniów Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Szczycie przed maturą w roku szkolnym 1957/1958, widać także grono pedagogiczne: Krystynę Ambroziak, Jadwigę Żenczykowską (1906–1992), Zofię Śnieżko-Błocką (1907–1969), Alfreda Gruszczyńskiego (1929–) i Leona Czerniewskiego (1911–2009). Polonista na lewym rękawie ma szeroką czarną wstążkę – symbol żałoby. Można zatem postawić hipotezę, zgodnie z którą decyzja nauczyciela o wyjeździe (powrocie?) do Poznania wiązała się z koniecznością zaopiekowania się matką lub ojcem po śmierci któregoś z rodziców. Zbieżność w czasie jest jednak wyraźna: żałoba po krewnym i kwietniowa korespondencja w sprawie przeniesienia do Poznania.

Znalazłem jeszcze jeden ślad zawodowej aktywności Alfreda Gruszczyńskiego po 1958 roku. Zakładam, że to były profesor szczycieńskiego LO jest autorem opracowania *Greki Sofokles jako nauczyciel i wychowawca młodzieży XX wieku – o wychowawczych wartościach „Antygony”* opublikowanego w pracy zbiorowej *Z dydaktyki języka polskiego w szkole średniej* pod redakcją Haliny Molendy i Anny Szurczak w Kaliszu w 1986 roku (s. 39–47). A jeśli tak, musiał on w którymś momencie życia zatrudnić się w tamtejszym Oddziale Doskonalenia Nauczycieli, ponieważ taka właśnie afiliacja widnieje pod jego nazwiskiem. Przy czym tekst złożono do druku w 1984, więc z tym rokiem, a nie z 1986 należy wiązać powiązanie Alfreda Gruszczyńskiego z kaliskim ODN³.

³ Obecnie są to ośrodki doskonalenia nauczycieli.

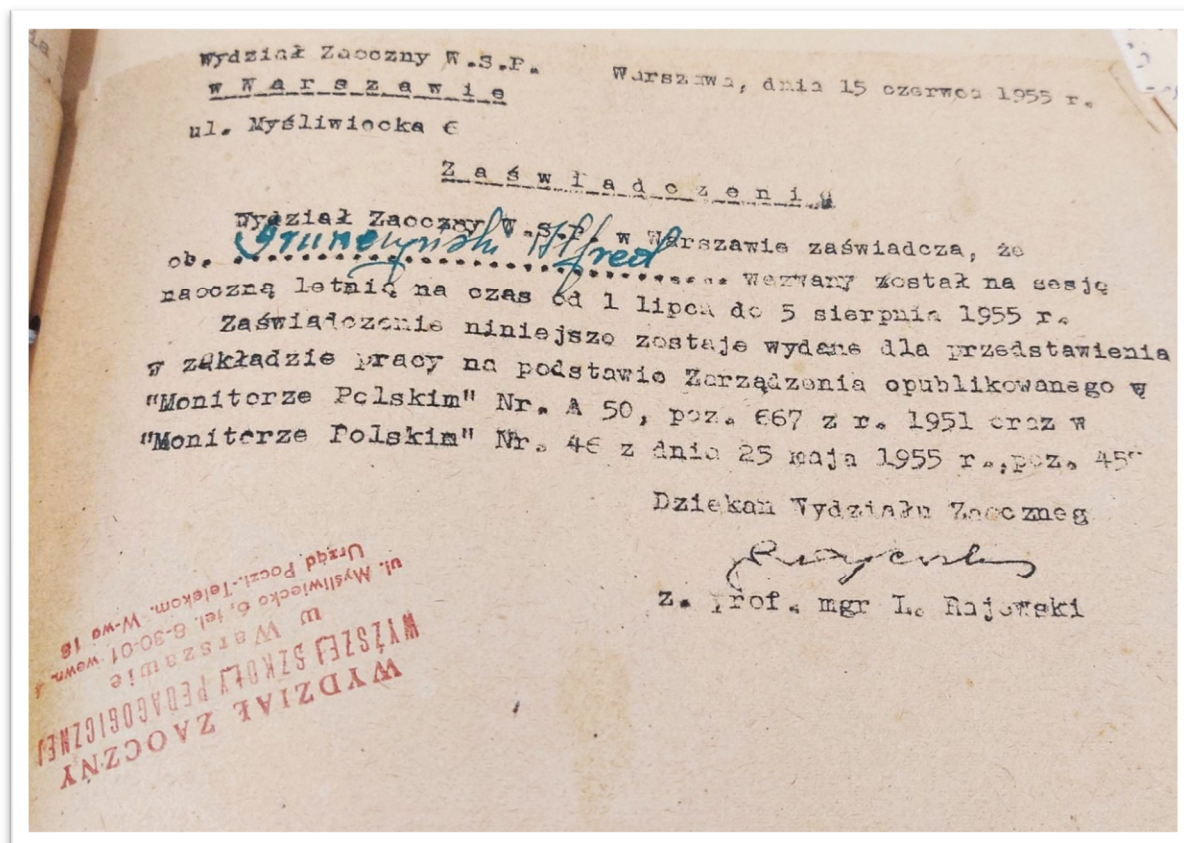
PORTRETY

Ryc. 1 (a, b, c, d) Zestaw portretów Alfreda Gruszczyńskiego wykadrowanych ze zdjęć archiwalnych szczycieńskiego Liceum Ogólnokształcącego

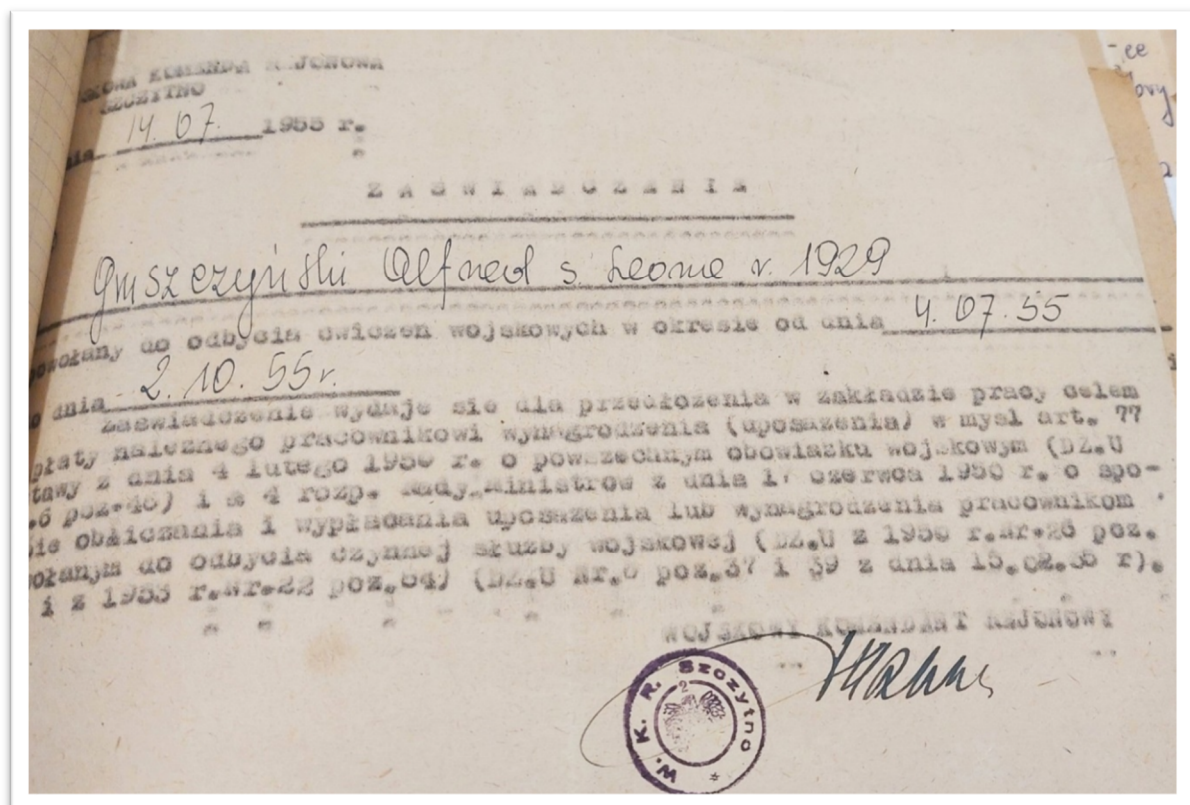
ANEKS FOTOGRAFICZNY

EDUKACJA I PRACA ZAWODOWA

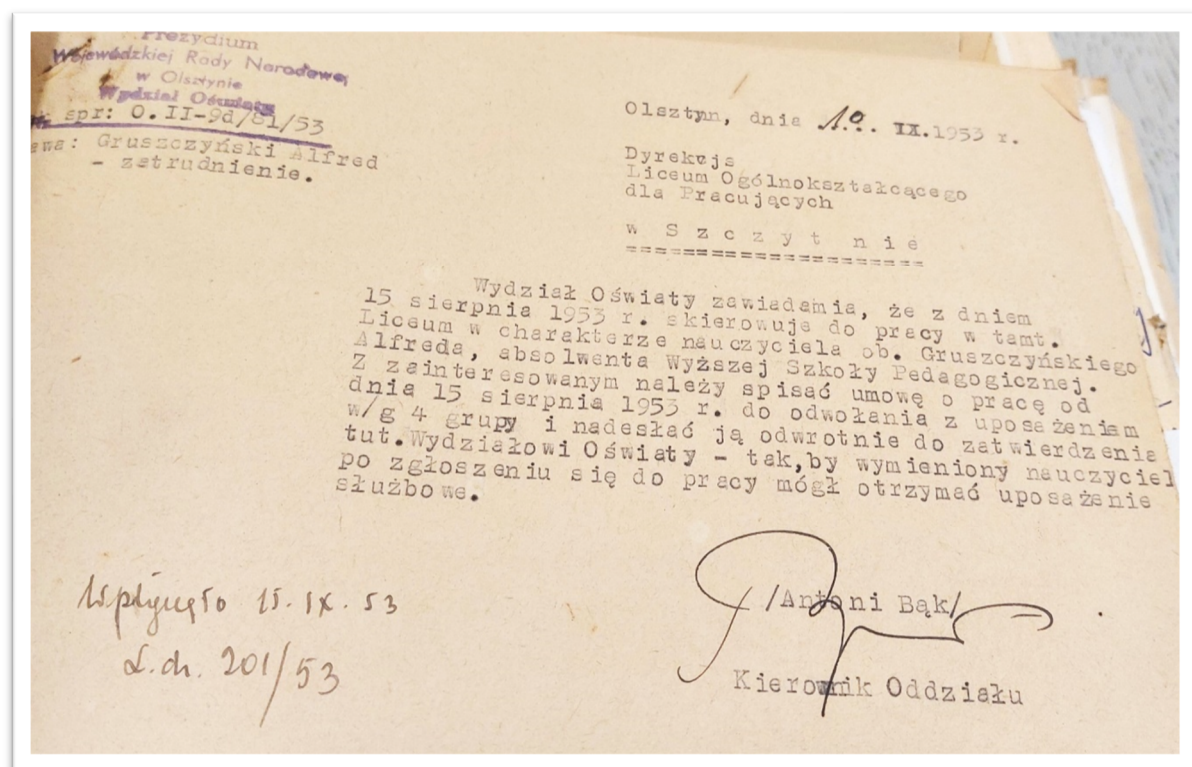
Ryc. 2. Zaświadczenie dziekana Wydziału Zaocznego WSP w Warszawie o wezwaniu Alfreda Gruszczyńskiego na sesję letnią od 1 VII do 5 VIII 1955

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 3. Zaświadczenie Wojskowego Komendanta Rejonowego o powołaniu Alfreda Gruszczyńskiego do odbycia ćwiczeń wojskowych od 4 VII do 2 X 1955

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie

**Ryc. 4. Skierowanie do pracy Alfreda Gruszczyńskiego
wystawione przez olsztyński Wydział Oświaty 10 IX 1953**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

dla Pracujących
 w Szczytnie
 Nr. 202/53.

Obywatel/ka/
 Grzegorz...
 ...
 w Szczytnie

Powołuję Obywatela/ka/ za Jej/Jego zgodą do pracy w Państwowym
 Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Szczytnie
 okres od 15 sierpnia do dnia 30 września 1953 r.
 charakterze kontraktowego nauczyciela...
 warunkach określonych w umowie wzorcowej drukowanej w załączniku Nr.1
 rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 24 października Nr.1 Pers.20231/
 w sprawie wynagrodzenia pracowników kontraktowych w szkołach, zakładach
 kursach, podległych Ministerstwu Oświaty/Dz.Urz.Min.Oświaty Nr.11 poz.277
 w szczególności

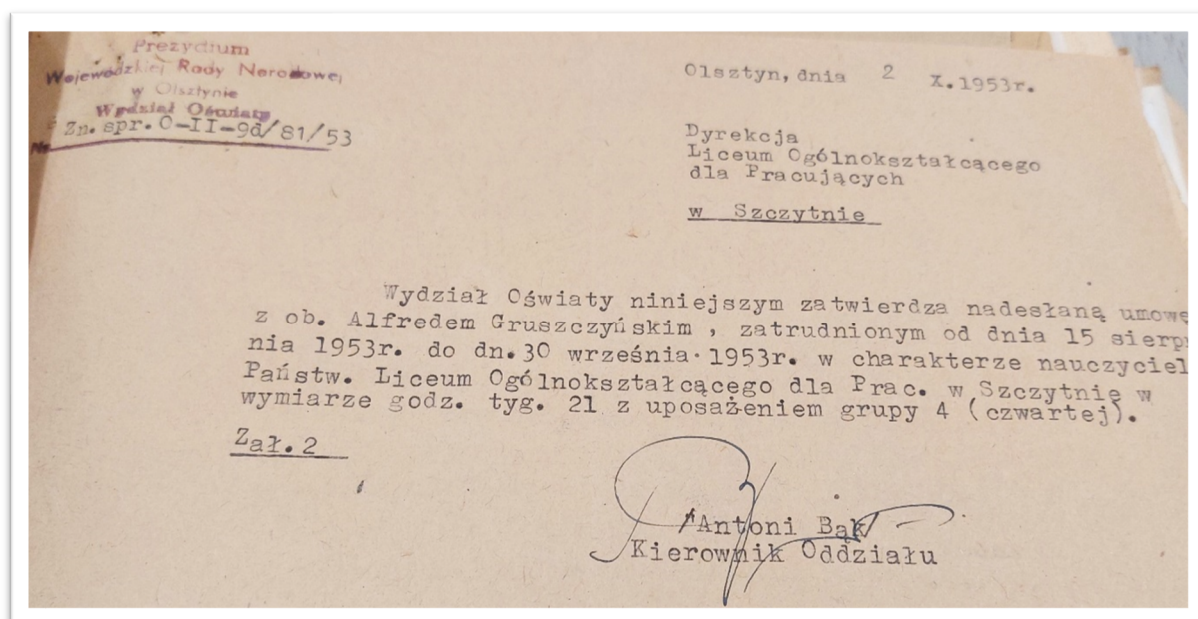
z obowiązkiem pełnienia zajęć w wymiarze... pełnym... godzin...
 okresie od 15 sierpnia do dnia 30 września...
 z obowiązkiem pełnienia zajęć w wymiarze... 2 godzin... godzin...
 okresie od dnia 15 sierpnia do dnia 30 września...
 z obowiązkiem kierowania... w okresie od... do...
 z wynagrodzeniem miesięcznym równającym się uposażeniu...
 grupy funkcyjariusz państwowych wraz z dodatkami do uposażenia
 wykonującego mianowanym...
 z wynagrodzeniem za godziny... w wysokości...
 miesięcznie za jedną godzinę tygodniowo
 z wynagrodzeniem dodatkowym równającym się...
 z zastrzeżeniem rozwiązania umowy, gdyby Wyższy Oświaty - P.W. R. N. - Ośn.
 nie zatwierdziło, przy czym w tym wypadku rozwiązanie umowy nastąpi
 końcem miesiąca, w którym Obywatel/ka/ zostanie zawiadomiony o decyzji
 Wyższego Oświaty - Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie
 celu objęcia obowiązków służbowych zgłosił się Obywatel/ka/ u Dyrektora
 Państwowego Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Szczytnie.

Podpis
 Janina Białas

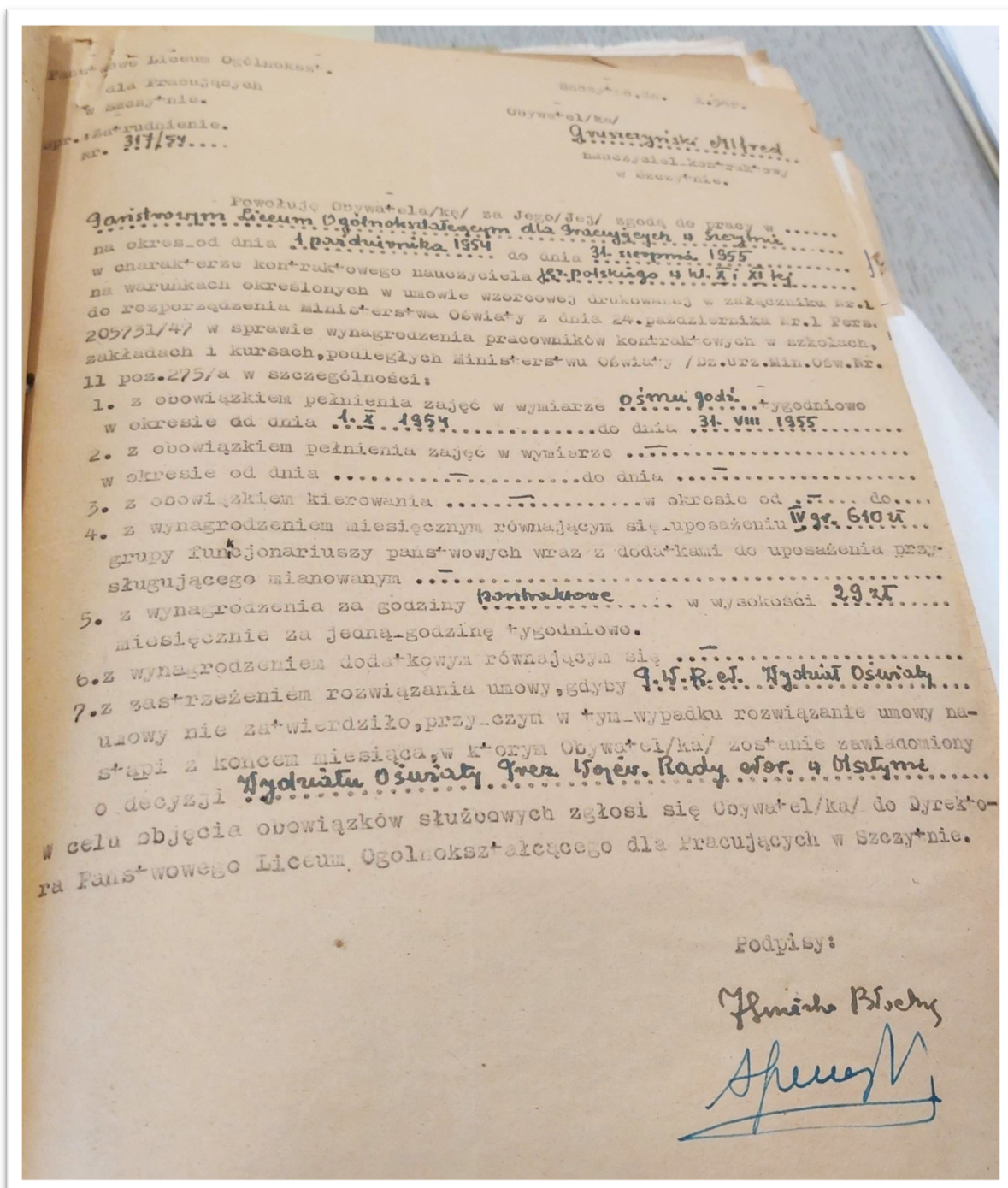
Ryc. 5. Pierwsza umowa o pracę z 16 IX 1953

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

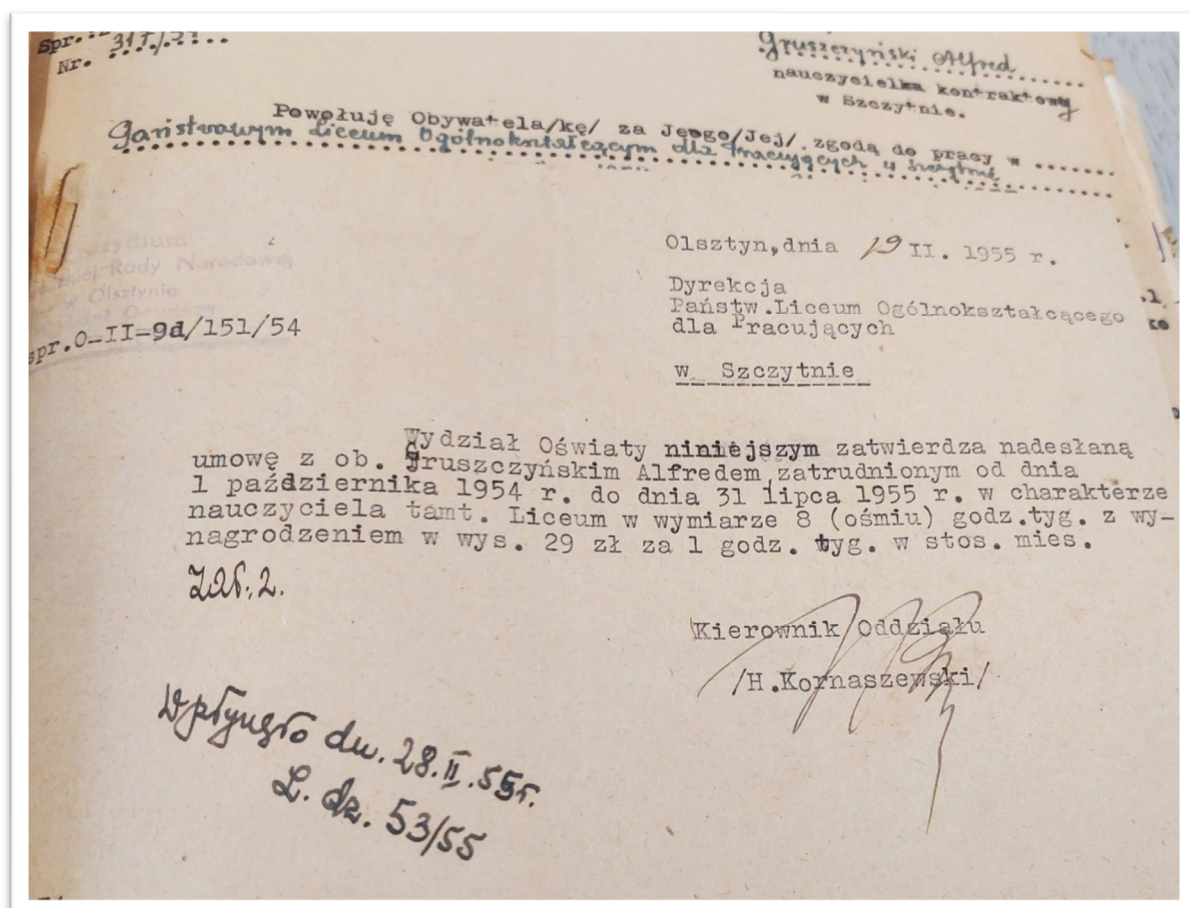
Ryc. 6. Zatwierdzenie umowy o pracę w LOdP w okresie od 15 VIII do 30 IX 1953

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

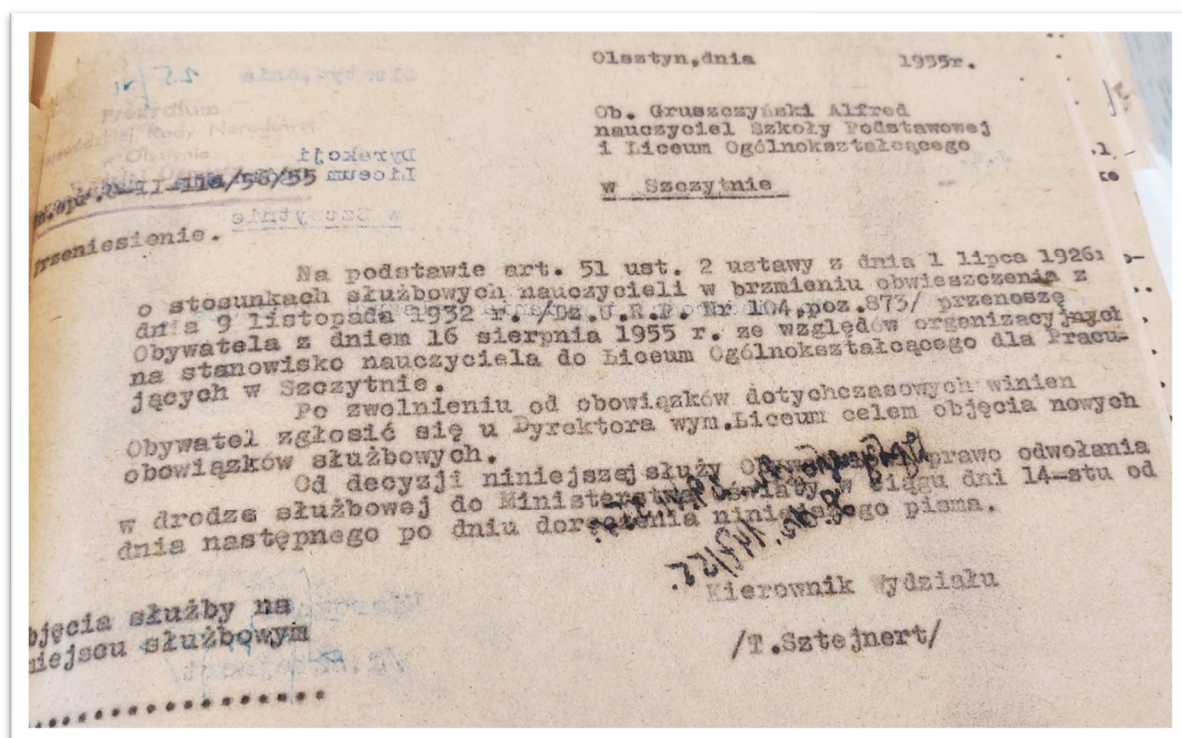
Ryc. 7. Umowa o pracę z 1 X 1954

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 8. Zatwierdzenie umowy o zatrudnienie Alfreda Gruszczyńskiego w LOdP
w okresie od 1 X 1954 do 31 VII 1955

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 9. Pismo kierownika Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie w sprawie przeniesienia Alfreda Gruszczyńskiego na stanowisko nauczyciela LOdP z dniem 16 VIII 1955

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Z ŻYCIA SZKOŁY

Ryc. 10. Widok na budynek szkoły, w której w latach 1946–1970 funkcjonowało Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących i w którym Alfred Gruszczyński nauczał języka polskiego w okresie 1953–1958. Szczytno, ul. Jana Kasprowicza 1.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 11. Profesorowie liceum i uczniowie klasy IXa w r. szk. 1953/1954.
Od lewej: Paweł Nowakowski, Albin Budzyński, Teresa Bugała, Alfred Gruszczyński.**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 12. Profesorowie w otoczeniu uczniów klasy Xa w r. szk. 1953/1954.
Od lewej: Paweł Nowakowski, Teresa Bugała, Michał Mazur, Albin Budzyński,
Alfred Gruszczyński (bokiem).**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 13. Profesorowie LO na spacerze w r. szk. 1954/1955. Od lewej: Paweł Nowakowski, Teresa Bugała, Alfred Gruszczyński, Edward Urbański (?), Albin Budzyński.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 14. Grono nauczycielskie z uczniami klasy Xa w r. szk. 1954/1955.
Od lewej: Paweł Nowakowski, Albin Budzyński, Teresa Bugała,
Alfred Gruszczyński, Michał Mazur.**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 15. Zjazd absolwentów Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w 1957 roku.
Siedzą od lewej: Krystyna Ambroziak, Zofia Śnieżko-Błocka, Roman Chromiński,
Gabriela Trzaska, Michał Leśniewski, Maria Korkozowicz, Michał Mazur,
Aleksandra Chromińska, Alfred Gruszczyński.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 16. Uczniowie i kadra Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w r. szk. 1954/1955.

Pierwsza z lewej w drugim rzędzie prof. Krystyna Ambroziak.

Pośrodku między uczennicami – prof. Alfred Gruszczyński.

Pierwsza od lewej w trzecim rzędzie – dyrektor Zofia Śnieżko-Błocka.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 17. Matura w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w r. szk. 1954/1955
w obecności wizytatorki z Ministerstwa Oświaty.**

Siedzą od lewej: Alfred Gruszczyński, wizytatorka, Zofia Śnieżko-Błocka.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 18. Uczniowie Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w r. szk. 1955/1956 roku.
W pierwszym górnym rzędzie stoją na tle drzwi od lewej profesorowie:
Jadwiga Żenczykowska, Alfred Gruszczyński, Krystyna Ambroziak, Zofia Śnieżko-Błocka.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 19. Egzamin maturalny w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących r. szk. 1955/1956. Siedzą od lewej profesorowie: Krystyna Ambroziak, Leon Czerniewski, Zofia Śnieżko-Błocka, Jadwiga Żenczykowska, Alfred Gruszczyński.

Źródło: Archiwum prywatne Jarosława Jurczenki

**Ryc. 20. Uczniowie Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących przed maturą w r. szk. 1956/1957.
W pierwszym górnym rzędzie stoją profesorowie: Jadwiga Żenczykowska, Leon Czerniewski,
Zofia Śnieżko-Błocka, Krystyna Ambroziak, Alfred Gruszczyński.**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 21. Pisemna matura w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w r. szk. 1956/1957. Siedzą od lewej profesorowie: Jadwiga Żenczykowska, Leon Czerniewski, Zofia Śnieżko-Błocka, Krystyna Ambroziak, Alfred Gruszczyński.

Źródło: Archiwum prywatne Jarosława Jurczenki

**Ryc. 22. Uczniowie Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących przed maturą w r. szk. 1957/1958.
Siedzą od lewej profesorowie: Krystyna Ambroziak, Jadwiga Żencykowska,
Zofia Śnieżko-Błocka, Alfred Gruszczyński, Leon Czerniewski.**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 23. W kancelarii Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w czasie przerwy.
Od lewej profesorowie: Alfred Gruszczyński, Zofia Śnieżko-Błocka, Leon Czerniewski,
Krystyna Ambroziak, Telesfor Kocięcki.**

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 24. Grono pedagogiczne z uczniami Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w r. szk. 1957/1958. Siedzą od lewej profesorowie: Telesfor Kocięcki, Leon Czerniewski, Zofia Śnieżko-Błocka, Alfred Gruszczyński, Albin Budzyński.

Źródło: Archiwum prywatne Jarosława Jurczenki

Ryc. 25. Profesorowie z uczniami Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w r. szk. 1957/1958.
Siedzą od lewej profesorowie: Albin Budzyński, Leon Czerniewski, Zofia Śnieżko-Błocka,
Telesfor Kocięcki, Alfred Gruszczyński.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 26. Pisemna matura w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w r. szk. 1957/1958.
Siedzą od lewej profesorowie: NN, Jadwiga Żenczykowska, Zofia Śnieżko-Błocka,
Alfred Gruszczyński, Krystyna Ambroziak.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

ODDZIAŁ DOSKONALENI I NAUCZYCIELI

*Z dydaktyki
języka polskiego
w szkole
średniej*

POD REDAKCJA

**HALINY MOLENDY
i
ANNY SZURCZAK**

KALISZ 1986

Ryc. 27. Pierwsza strona okładki opracowania metodycznego,
w którym zawarto tekst Alfreda Gruszczyńskiego.

Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

Spis treści

I. Artykuły

1. Stanisław Makowski: "Ogólniki" Cypriana Norwida, czyli naj-
ogólniejsze prawdy o sztuce słowa..... 5
2. Halina Tumolska: O miejsce Józefa Czechowicza w polonistyce
szkolnej.....10
3. Maria Błaszczyk: O reportażu Hanny Krall "Zdążyć przed Pa-
nem Bogiem"..... 26

II. Materiały metodyczne

1. Alfred Gruszczyński: Gfok Sofokles jako nauczyciel i wych-
wawca młodzieży XX wieku - o wychowawczych wartościach "An-
tygony"..... 39
2. Laura Paluszkiewicz: "Proces" Franza Kafki..... 48
3. Anna Szurczak: Motyw wesela w literaturze polskiej.....60

III. Tematy egzaminów maturalnych.....76,

Ryc. 28. Spis treści w opracowaniu metodycznym,
w którym zawarto tekst Alfreda Gruszczyńskiego.

Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

*Archiwalny materiał kadrowy LO zeskanowała Anna Tobolewska
Biogram napisał i całość opracował dr hab. Grzegorz Ojcewicz*